

Živorad Kovačević

**Uvodna reč na Godišnjoj skupštini EPuS-a
29. marta 2002. godine**

Pre godinu dana naša skupština je odisala olakšanjem i entuzijazmom posle izvršenih promena. Odlazak Miloševićevog režima i dalje ostaje najvažnija činjenica, ali entuzijazam je izgleda ispario, jer smo sada usred ozbiljne političke krize koja pretila da uspori pa i ugrozi naše putovanje u Evropu, koje je tako ohrabrujuće započelo razbijanjem političke i ekonomske izolacije u kojoj se godinama zemlja nalazila. Sukob u DOS-u eskalira, on bitno opredeljuje, opterećuje i monopoliše naš politički život, gurajući u stranu ključne teme - reforme i evropsku transformaciju društva. Jedna tužno-smešna afera smenjuje drugu; svaka od njih je nova stepenica ka daljoj eskalaciji; sve je u funkciji njihovog sukoba - važnije je da protivnik bude ocrnjen i oslabljen u nekakvoj predizbornoj kalkulaciji, nego kako da očuvamo, učvrstimo i unapredimo poziciju koju smo u svetu stekli petim oktobrom. Nije nam drago da to kažemo, ali ispada da oni kojima smo dali poverenje na izborima umesto garanta stabilnosti postaju glavni izvor nestabilnosti u zemlji i slabljenja naše međunarodne pozicije i ugleda.

Nedavno smo obavešteni da je načinjen "radikalni diskontinuitet sa bivšim sistemom". To mi ne vidimo. Vidimo da su dva sistema bezbednosti - vojni i policijski - još uvek van civilne kontrole i pralamentarnog nadzora, da se promene u vojsci stalno odlažu, da je pravosuđe dobilo savremenu evropski institucionalni okvir, ali da novu sadržinu treba da udahnu mahom oni koje je Milošević imenovao, korumpirao i zaplašio, da je borba protiv korupcije još u početnoj fazi i da antikorupcijski zakoni još nisu doneti, da zakoni o informisanju već duže vremena samo što nisu doneti, da je govor mržnje, diskriminacije i ksenofobije bio samo privremeno potisnut da bi se ponovo vratio ne samo u nekim medijima koji kao da su se specijalizovali za to, već i u govorima nekih DOS-ovskih političara, da nacionalistička interpretacija antifašističke borbe, nedavnih ratova i međunarodnog okruženja sve više dobija na zamahu.

Odnos prema odgovornosti za ratne zločine je skoro najvažniji lakmusov test naše iskrene spremnosti za pravi diskontinuitet. Igra žmurke i pokvarenih telefona sa kodifikacijom materije saradnje sa Haškim tribunalom traje već više od godinu dana.

Jedni kažu da su za saradnju, ali tako da ne izručujemo optužene, da stalno postavljamo pitanje legitimnosti i nepristrasnosti tribunala i da istovremeno odgovornost za nesaradnju prevalimo na drugu stranu. Drugi su krenuli hrabro sa izručivanjem Miloševića i onda stali, plašeći se reakcija na izručenje ljudi koji su imali mnogo manju harizmu i težinu u narodu od Miloševića. Možda će ovih dana doći do nekih poteza, ali ostaje neprijatan ukus u ustima da će to biti uoči odlučivanja u Kongresu SAD o pomoći, kao što je i Milošević bio uhapšen uoči donatorske konferencije i izručen uoči prošlogodišnjeg većanja u američkom kongresu. To samo jača utisak u javnosti da se sve to radi samo zato što postoji međunarodni pritisak i pretnja uskraćivanja finansijske podrške. Kad se to udruži sa veoma trapavim i pogrešno usmerenim nastupom Tužilaštva u Hagu koje je dalo šansu već skoro zaboravljenom Miloševiću da preuzme ulogu tužioca u ime srpske nacije, nije ni čudo da se u javnosti stvara odijum prema Haškom tribunalu i da su pitanja kao što su nesporna međunarodna obaveza zemlje da sarađuje, utvrđivanje istine i jasne lokacije odgovornosti i vraćanje poverenja u regionu gurnuta ne u drugi već u deveti plan.

Ne možemo reći da reforme nisu krenule i da promena i rezultata nema, ali ipak je to daleko od toga da smo nekakvi šampioni. Naprotiv, pozitivan stav međunarodne zajednice zasnovan na nekim nesumnjivim reformskim pomacima i na visokom vrednovanju važnosti Jugoslavije kao faktora stabilnosti u regionu može lako biti doveden u pitanje rastućom političkom krizom i poremećenim prioritetima. Mi moramo shvatiti da je medeni mesec entuzijazma zbog izvršenih promena prošao i u međunarodnoj zajednici i da će i njihova reakcija i reakcija mogućih investitora zavisiti pre svega od naše odlučnosti da nastavimo sa tranzicijom. Ne treba ni reći da dok ne krenu investicije, dok ne bude stranih ulaganja, posla, dohotka, izvoza - sve ostalo je efemerno. Ako jednom izgubimo korak, male su šanse da ga nadoknadimo kasnije. Smena vlasti je pokazala koliko je bio dubok ponor u koji nas je gurnuo Milošević - politički, ekonomski, društveni, moralni, tako da nam i u najoptimalnijem ambijentu treba mnogo vremena da se iz njega izvučemo.

Danas ćete čuti koliko je Evropski pokret proširio i diversifikovao svoju aktivnost i po horizontali i po dubini i o tome neću govoriti. Prošle godine smo govorili o tome koliko je važno da pritom očuvamo našu nezavisnu kritičku poziciju. Vidljiva je tendencija da stavi znak jednakosti između kvalifikativa nevladin i nepolitički. Mi želimo da sarađujemo sa državnim organima i da budemo partneri u zajedničkim projektima, ali ne kao područne organizacije, izvršioc i ikebana, već želimo da utičemo i na politiku. Tu i leži

prednost civilnog društva kao važnog dela ukupnog političkog društva i korektiva i kritičara rada državnih organa. Ovo je utoliko važnije u situaciji rudimentarnog parlamentarnog života i nedovoljnog uticaja Parlamenta, retrogradne uloge miloševićevske opozicije i rascepljenosti DOS-a. Mediji, sindikati i nevladine organizacije moraju da obezbede neophodnu društvenu kritiku vlade, rada i transformacije državnih organa, uključujući i vojsku i policiju, i tempa i sadržaja zakonodavnih reformi. Mi nismo politički neutralni; ipak, ne želimo da se politički svrstavamo. Bliži su nam oni koji se okreću Evropi i reformama, ali oni ne mogu dobiti *carte blanche* za njihovo delovanje, već svaki njihov potez treba da bude posmatran kroz prizmu realnog približavanja proevropskim strateškim ciljevima a ne u funkciji njihovih političkih sukoba sa drugom stranom.

Dobili smo u međuvremenu politički sporazum o odnosima Srbije i Crne Gore. Radi se o čudnom hibridu i provizoriju koji neće moći dugo da živi. Kako su odnosi i neodgovornost već bili stvorili novo faktičko stanje, kompromis i nije mogao da bude bolji, pogotovu što je Evropskoj uniji, čija je uloga bila mnogo veća od nuđenja dobrih usluga, bilo stalo da se po svaku cenu dođe do sporazuma, pa makar kakav bio. Dalji razvoj će pokazati ko je u pravu: oni koji kažu da su naredne tri godine samo prelaz ka konačnom odvajanju ili oni koji veruju da ćemo, uz pomoć Evrope, dobiti neku koliko-toliko smislenu državnu, ekonomsku i političku zajednicu, pa i oni treći, iz Brisela, koji se nadaju da će se tokom vremena sve to relativizovati na zajedničkom putu ka evropskoj integraciji bez granica, carina i različitih valuta. Iako niko nije zadovoljan, ipak postoji dobra šansa da odnosi postanu jasniji, da prestanemo da imamo dve vlade u Srbiji uz obilato prebacivanje loptice odgovornosti s jedne na drugu stranu, da reduciramo nepotrebno breme takozvane savezne vlade i nepostojećeg parlamenta i da na predsedničkim izborima otklonimo još jednu političku i ustavnu nelogičnost. Ne dobijamo ništa nastavljanjem kritike postignutog rešenja - uputnije je pokušati iskoristiti šanse koje pruža. Dogovor ne daje mnogo nade za smanjenje tenzija i rešavanje akutne političke krize u Crnoj Gori, ali u Srbiji bi mogao da doprinese okretanju ključnim problemima transformacije, izgradnje demokratskih institucija i ubrzanog ekonomskog razvoja. Ako najvažniji politički činioci budu dovoljno odgovorni da to stave u prioritete svoje političke optike i svojih ambicija, u tome će imati punu podršku institucija civilnog društva, među njima i Evropskog pokreta u Srbiji.